

Raittius- ja alkoholisioista vastaava kehitysyhteistyöministeri Toimi Kankaanieniemi piti viime syksynä alkoholipoliittisen linjapuheen. Lehtitietojen mukaan hän ”suomii kovin sanoin Suomessa harjoitettua alkoholipolitiikkaa”. Hänen mielestään ”saatavuuden parantamisen tulokset ovat hyvin selkeästi kielteisiä”. Tilanteen korjaamiseksi hän esittää mm. alkoholilain uudistamista.

Nämä lehtitiedot viittaavat siihen, että alkoholiministerillä olisi mielessä varsin kovia keinoja alkoholijuomien saatavuuden vaikeuttamiseksi. Tämä linja poikkeaisi jyrkästi tähän asti harjoitetusta varovaisesta vapauttamispolitiikasta. Sen tavoitteena on ollut, että alkoholijuomia olisi kohtuullisin edellytyksin kaikkien kansalaisten saatavilla. Vasta sellaisessa tilanteessa kulutustasoamme voidaan verrata niihin maihin, joissa alkoholia on vapaasti tarjolla.

Alkoholijuomien jakeluverkosto on Suomessa edelleen varsin harva. Tällä hetkellä noin sata kuntaa odottaa Alkon myymälää alueelleen. Anniskeluravintola- verkostoa voidaan pitää

kansainvälisesti ottaen harvaihkonä. Alko on pitänyt ”alkoholihanoja” varsin tiukalla.

Ulkomaiden esimerkit ovat osoittaneet, että alkoholinkokonaiskulutus ei ole suorassa riippuvuussuhteessa saatavuuteen. Esimerkiksi Ranskassa on asukasluvuun suhteutettuna noin viisinkertainen määrä anniskeluravintoloita Suomeen verrattuna. Vähittäismyymintapaikkoja on kaikkialla. Myynti- ja anniskelulajat ovat väljät. Kuitenkin alkoholijuomien kulutus on viime vuosina laskenut tuntuvimmin juuri Ranskassa. Supistumisen pääasiallisena syynä pidetään väestön maaltapakoa. Vapaa saatavuus ei ole mitenkään ehkäissyt kulutuksen vähene- mistä.

Suomessa harjoitettu alkoholipolitiikka on tuottanut eräitä myönteisiä tuloksia. Alkoholinkulutuksen rakenne on kiihtyvällä vauhdilla muuttunut mietojuoma -voittoiseksi. Samalla väkevien juomien kulutus on vähentynyt selvästi. Ja mikä tärkeintä: kokonaiskulutus on jo yli vuoden ollut laskusuunnassa.

Suomi, entinen ”viina- maa”, on muuttunut olut-

maaksi. Kun vuonna 1990 kulutettiin alkoholijuomia noin sata litraa asukasta kohden, siitä oli viinoja 4,9, muita väkeviä juomia 2,8, väkeviä viinejä 1,4, mietoja viinejä 5,2, long drink -juomia 3,7, vahvaa olutta 29 ja keskiolutta yli puolet eli 53 litraa. Miedot viinit ja keskiolut ovat vuonna 1991 edelleen kasvattaneet osuuttaan. Väkevien juomien osuus juomalitroista on vähittäismyynnissä alle 10 prosenttia ja anniskelussa alle 4 prosenttia.

Lainsäädäntö ja Alkon hintajärjestelyt ovat ohjanneet kulutusta vähiten vaarallisiin juomiin. Kulutuksen suuntautuminen mietoihin viineihin ja olueen on vaikuttanut esim. päihtyneiden säilöönottomääriin. Julkista päihtymystähän voidaan pitää pahanlaatuisena sosiaalisena ympäristöhaittana. Väkevästä juomista aiheutui vuonna 1990 yksi säilöönotto/153 litraa puhdasta alkoholia. Keskioluen osalta suhdeluku oli 885 litraa. Keskioluenä nautittu alkoholi on siten tuottanut säilöönottoja vain kuudesosan väkeviin juomiin verrattuna.

Alkoholijuomien nauttaminen anniskelupaikassa

on johtanut suhteellisesti vähäisempiin säilöönottoihin kuin vähittäismyynnistä hankitun juoman. Kun koko väestöstä keskimäärin kolme sadasta joutuu kerran vuodessa poliisiin säilöön ottamaksi, anniskelupaikassa alkoholia nauttineiden osalta suhdeluku on nykyisin enää noin yksi kymmenes-tätuhannesta.

Erityistä huomiota ansaitsee pitkän ajan kehitys, johon tietysti myös poliisin toimintatavoilla on vaikutusta. Alkoholimäärä, joka vuonna 1990 aiheutti yhden säilöönoton, johti vielä 1930-luvulla kuuteen pidätykseen. Olisiko alkoholinhallintakyky parantunut näin paljon?

On myös muistettava, että alkoholilla ei ole yksinomaan haitallisia vaikutuksia. ”Alkoholiprofessori” Mikko Salaspuron mukaan 1–3 ravintola-annosta alkoholi juomaa päivässä – enintään joka toinen päivä! – on keski-iässä ja sen jälkeen eduksi mm. sydän- ja verisuonitautien ehkäisyssä.

Jos ja kun alkoholilakia ja alkoholipolitiikkaa ryhdy-

tään uudistamaan, olisi erittäin toivottavaa, ettei nyt käynnissä olevaa rakenteellista kehitystä järkyttäisi. Kulutuksen olisi sallittava edelleen miedontua ja kokonaiskulutuksen supistua omalla painollaan.

Vuonna 1990 kokonaiskulutus oli asukasta kohden 7,7 litraa (100 %:n alkoholia). Maailman terveysjärjestön (WHO) tavoitteena on saada alkoholin kulutus yleisesti alenemaan 25 prosenttia vuoteen 2000 mennessä. Suomessa se merkitsisi pyrkimistä alle kuuden litran tason. Siihen olisi päästävä alkoholin käyttäjien omaa itsehallintakykyä kehittämällä eikä alkoholin saatavuutta kiristämällä. Vähennystalkoisiin olisi välttämättä saatava mukaan maamme neljännesmiljoona suurkuluttajaa.

Vielä paljon kauempana tulevaisuudessa on pyrkiminen täysin humalattomaan yhteiskuntaan. Muuttamat kansat (juutalaiset, italialaiset, espanjalaiset) ovat tietävästi jo kansoina päässeet eroon humalakäytöstä. Sama koskee jo laajo-

ja väestökerroksia koko Etelä- ja Keski-Euroopassa. Suomessa voisi asettaa alkoholipoliittiseksi välitavoitteeksi sen, että alkoholin käyttö ei aiheuttaisi vaaraa eikä terveydellistä tai sosiaalista haittaa käyttäjälle itselleen eikä vaaraa tai häiriötä muille ihmisille. Näinhän jo valtaosa väestöstä meilläkin hoitaa alkoholin käyttönsä.

Myönteistä kehitystä olisi tuettava mm. jakamalla nuorille alkoholitietoa entistä järjestelmällisemmin, edistämällä kulutuksen siirtymistä anniskeluun ja pitämällä oluen makuun miellyneille sekä vähittäismyynnissä että ravintoloissa tarjolla maukkaita alkoholittomia oluita.

Alkoholipolitiikka tarvitsi edelleen täydennykseksi käyttäjien oman itsehallintakyvyn yleistä vahvistamista. Resepti on yksinkertainen. Alkoholin käyttäjän tarvitsee haittojen välttämiseksi muistaa vain kolme asiaa: ei alkoholia väärään aikaan, väärässä paikassa eikä väärää määrää.

TAUNO A. TUOMINEN